



Joaquim Cusí i Fortunet
(1879-1968).

Joaquim Cusí i Fortunet, un gran benefactor de Figueres

Josep M. Bernils Mach

Fa trenta anys que va morir Joaquim Cusí i Fortunet, considerat un dels més grans benefactors que ha tingut la ciutat de Figueres. Es podria parlar d'Úrsula de Vilanova i Roca, que en el segle XVII va donar els terrenys per a la construcció del nou edifici de l'Hospital de Caritat; d'Anna Celles, que va oferir una causa pia; de les germanes Massanet, per la seva aportació a les Colònies d'Estiu; de Joan Clerch i Nicolau, pel llegat de l'escola d'Arts i Oficis, etc. Però la donació que va fer Joaquim Cusí i Fortunet va anar

destinada a l'esbarjo de tots els figuerencs des d'aleshores, ja que es tracta del major espai verd de què disposa la població.

Joaquim Cusí i Fortunet va néixer a Llers, al costat de Figueres, el 3 de maig de 1879. A la seva família no hi havia cap antecedent farmacèutic, que fou la professió que ell va escollir. El seu pare i el seu avi patern eren mestres d'obres i l'avi matern era propietari. Per part de les àvies, l'una procedia de la família benestant dels Jordà de Pont de Molins, i l'altra de la nissaga dels Dalí, antecedents llunyans del genial pintor.



El carrer Ample de Figueres, a l'època en què Cusí va obrir-hi la farmàcia.

El farmacèutic

Als dotze anys es va iniciar d'aprenent a la farmàcia de l'apotecari Galter, que després va ser la Perxas, al capdavant de la Rambla. Tot seguit va estudiar la carrera, i als vint-i-tres anys –era el 1902– va obrir una farmàcia pròpia al carrer Ample, davant del Casino Menestral Figuerenc, amb el nom de Moderna Farmàcia Cusí. El projecte de la reforma interior i de la façana li fou redactat per l'arquitecte municipal Josep Azemar.

La farmàcia estava ben emplaçada i gaudia d'una instal·lació moderna. Per fer-la més atractiva per al client l'apotecari regalava cada dissabte un exemplar de la revista setmanal *Patufet*.

L'any 1905 es va establir a Figueres l'oculista Dr. Agulló, que havia treballat a Barcelona amb el Dr. Barraquer. Un dia es va presentar, sense donar-se a conèixer, a la farmàcia Cusí amb una recepta de pomada d'òxid groc de mercuri per tal que li fos preparada. Al cap de mitja hora la va passar a recollir. En comprovar-la es va identificar i va dir que era la pomada més ben elaborada que havia vist, ja que n'hi havia una de francesa del mateix tipus i de molta anomenada, però que era d'inferior qualitat i presentació. Joaquim Cusí havia usat el tub d'estany, que encara va tardar uns anys a emprar-se de manera habitual a la indústria farmacèutica espanyola.

Aquesta pomada la va denominar Pomada Oftàlmica Cusí, i va ésser el seu primer específic i l'inici del que més tard van ser els Laboratoris Cusí, després Laboratoris del Nord d'Espanya.

Cinc anys després, el notable increment de la seva activitat va obligar-lo a adquirir una casa al carrer Sol d'Isern, cantonada carrer de les Eres de la Vila, on la pomada fou preparada amb caràcter industrial sota la vigilància del seu germà Carles i d'una operària molt apreciada de la casa, Paula Roig.

Els Laboratoris del Nord d'Espanya

La producció del laboratori s'anava incrementant i l'any 1920 Joaquim Cusí va decidir traslladar-se més a prop de Barcelona, concretament a Masnou, on sobre una superfície de 6.500 metres quadrats va construir l'edifici dels nous laboratoris Cusí, que l'any 1934 es transformaren en els Laboratoris del Nord d'Espanya. Llavors disposava d'una nova gran col·laboració amb el seu cosí Rafael. Convenia comercialment a Joaquim Cusí estar en contacte amb centres hospitalaris i d'investigació, cosa que no podia fer des de Figueres, i per això va escollir Masnou, per estar a la vora de Barcelona i a la vegada trobar-se en una zona rodejada de vegetació, que era una de les coses que estimava molt. A la nova factoria s'hi van traslladar uns seixanta operaris dels que tenia a Figueres.

El 1958 fou nomenat acadèmic de la Reial Farmàcia de Barcelona, i va pronunciar un discurs amb el títol de.

La seva afició a la història farmacèutica es va reflectir immediatament després de traslladar-se a Masnou en l'edició d'una col·lecció de publicacions mèdiques historicoartístiques de gran qualitat tipogràfica i la creació del

Museu Retrospectiu de Farmàcia i Medicina, que es va iniciar amb l'adquisició de l'apotecaria del monestir benedictí de Santa Maria la Real, de Nájera, a Logronyo.

Els nous laboratoris Cusí tenien una plantilla de dos-cents operaris i van preparar més de tres-centes especialitats, una bona part productes per a les afeccions dels ulls i de la pell, però també altres, com l'oli de fetge de bacallà, que li portaven directament en barrils precintats de les illes de Loffoten.

L'any 1994 els Laboratoris Cusí foren comprats pel grup farmacèutic nord-americà de Texas Alcon, una de les divisions farmacèutiques del gegant suís Nestlé, per la quantitat de 18.000 milions de pessetes. Va mantenir la seva estructura productiva i la marca Cusí, amb l'únic canvi del trasllat de la fabricació dels productes cosmètics i dermatològics a les instal·lacions de què disposava a la localitat madrilenya d'Alarcón. En aquell moment Farmacúsí estava presidida pel doctor figuerenc Augusto Salazar i tenia el capital repartit entre Josefina Cusí i Fortunet, filla del fundador de la companyia, en un 40% de les accions, i Maria Teresa Cusí i Nabot i Maria del Carmen Cusí i Barceló, cosines del fundador, amb un 30% cadascuna d'elles. Totes tres eren d'edat avançada i no comptaven amb descendència disposada a fer-se càrrec de l'empresa. En aquell moment seguien mantenint-se com el líder espanyol en el segment dels productes oftalmològics, amb una facturació anual d'uns 6.000 milions de pessetes.

El benefactor

Joaquim Cusí era un autèntic senyor. Tenia un aire educat, de caràcter obert, una mirada intel·ligent sota les ulleres que li corregien una lleugera miopia i una conversa amena i agradable.

Políticament va formar part d'aquell grup de federals figuerencs de principi de segle. A la rebotiga de la farmàcia, amb entrada pel carrer de Sant Rafael, es reunien un grup de joves per parlar de política. Eren el sastre Marià Pujolà, el botiguer Josep Puig i Pujades, els germans Pitchot, el notari Dalí, l'escriptor Carles Costa, el catedràtic Gabriel Alomar, el pianista Enric Monturiol, l'industrial Eudald Soler, el comerciant Francesc Guilla-

met, etc. Va ser regidor de l'Ajuntament de Figueres per la Unió Federal Nacionalista Republicana.

L'any 1932 va oferir a la ciutat de Figueres prop de cent mil metres quadrats de terrenys per destinar-los a zona d'esbarjo. La donació li va suggerir el record de les passejades diàries que feia amb els seus amics quan residia a Figueres.

Havent dinat anaven a voltejar la carretera del Castell amunt. En arribar a dalt, al costat de la caseta del cos de guàrdia, es delectaven en el panorama que s'observa des d'allà. Tota la plana de l'Empordà, amb la badia de Roses i les Alberes i la serra de Rodes al fons. Joaquim Cusí es va dir dintre seu: si algun enamorat d'aquesta passejada construís una casa en aquest indret, gaudiria contínuament d'aquest panorama, però desapareixeria per als altres.

Poc abans de marxar de Figueres, Cusí Fortunet havia estat un dels propulsors de la creació del Parc Bosc Municipal, juntament amb Marià Pujolà i Josep Pitxot. Era l'any 1915, i com a regidor municipal va defensar la gestió d'aquest projecte contra el parer dels regidors radicals, que deien que seria una ruïna per a la ciutat de Figueres i que ja es disposava de dos parcs: el de davant l'estació i el de davant l'institut. Cusí va rebatre aquest migrats arguments i va aconseguir tirar endavant el projecte, que és una de les grans realitzacions de la població. Precisament va ser inaugurat l'any 1920, poc abans del seu comiat de Figueres.

Els terrenys que Joaquim Cusí va oferir l'any 1931 havien de formar part d'una gran ampliació d'aquest parc. Ell era propietari d'onze peces de terra a ambdós costats de la pujada del Castell, que en total ocupaven unes quaranta vessanes de terres ermes i plenes de bardisses.

La seva donació a Figueres va iniciar-se el 20 de març de 1931, en què va adreçar una carta al seu amic i llavors alcalde Felix Jaume i Gelart fent



Vista dels terrenys que Cusí va oferir a Figueres a banda i banda de la pujada del Castell.

ofrena dels terrenys que tenia a la part de migdia de la muntanyeta del castell. A l'escrit hi deia que només un cinc per cent del total de la superfície cedida es podia fer servir per bastir-hi edificis públics com museus, escoles, biblioteques o edificis esportius. A més, es feia una reserva dels terrenys en una superfície mai no superior a una hectàrea i demanava dues plomes d'aigua procedents del sobrant del subministrament del castell de regatge d'aquelles terres. La darrera petició va ser descartada per part municipal, atès que l'aigua sobrant del castell no circulava amb regularitat, era molt escassa i la seva conducció, difícil. El regadiu, en tot cas, es faria amb les aigües del pou del parc.

Aquesta proposta es va materialitzar poques setmanes després amb un altre alcalde i també amic seu, Marià Pujolà, ja proclamada la Segona República, davant el notari Salvador Dalí.

L'11 de maig de 1934 l'Ajuntament va encarregar a l'arquitecte municipal Ricard Giralt el projecte d'ampliació del parc municipal sobre aquests terrenys donats per Cusí, però els esdeveniments polítics del mes d'octubre i el seu perllongament al llarg d'un any i mig van retardar la pertinent aprovació. Tot i això, els alumnes del Col·legi Públic, ara anomenat

Sant Pau, van fer una plantació de pins a l'entrada del nou parc, avui avinguda Olímpia, que encara es mantenen dempeus. Al poc temps va venir la guerra civil i el projecte va quedar ajornat.

Va ésser el 1934, sota la direcció de l'arquitecte Pelai Martínez i després d'Alexandre Bonaterra, que es va preveure un nou projecte. L'alcalde Joan Bonaterra el va tirar endavant i es van començar a plantar alzines, pins i altres espècies, com també es va procedir a l'obertura de camins de vianants per passejar-hi la gent.

Posteriorment, a partir del 1967, la zona va començar a ser edificada segons les previsions fetes per Cusí. Primerament fou una piscina descoberta, després un camp de futbol amb pistes d'atletisme, més tard dos pavellons i una piscina coberta i finalment l'institut Alexandre Deulofeu. Es donà coneixement de tots aquells projectes al donant dels terrenys i després als seus hereters, que van mostrar-hi la seva conformitat. La resta dels terrenys segueixen lliures i continuen essent un espai de vianants per a esbarjo dels figuerencs.

El nom de Joaquim Cusí i Fortunet és recordat en un monòlit que hi ha al Parc Bosc Municipal, juntament amb els altres dos fundadors, i en la denominació d'una avinguda situada en aquella zona (1974) i d'una escola pública al final del carrer del poeta Carles Fages de Climent (1978). Joaquim Cusí i Fortunet va morir el 21 de maig de 1968.

Josep M. Bernils i Mach és cronista oficial de la ciutat de Figueres.

MODERNA FARMACIA CUSI

Braguers especials de la FARMACIA CUSI	Autoclava de Chamberlain per esterilització.	PA, PASTES Y XACOLATA DE GLUTEN per a diabètics, persones grasses, convalescents y d'estomac dèbil.	Sucros antidifèric, antiestreptocòcic, antitètanic y antistafilocòcic.	Laboratori d'anàlisis químics y microscòpics.
OXIGEN CUSI en sacs de goma y tubos d'acer	Sucros antitètanics y demers salicilats injectables esterilitzats en ampolles tancades a la làmpara.	Alguns esterilitzats a disposició dels clients abundantment premsos y prestos al moment.	Vacuna antivaricel·losa.	Especialitats de la Farmàcia Cusi.— Pomada olímpica d'òxid groc de mercuri.— Benzonalol efervescent.— Bismut efervescent.— Pomada per l'ull de pol·li.— Neurogine.— Gotes Cusi per als cataracts.
BASCULES per a pesar adults y criatures a disposició dels clients	Aposita y suero fisiologic esterilitzats per intervencions.	Seccions especials d'Optica, Oculística, Veterinària, Herbolària, Higiene.	Làmpara Schering de formalina per a la desinfecció d'habitacions.	
			Sangoneres.	

La Farmàcia Cusi se totos les instal·lacions que son indispensables a una oficina per acobrir les exigències de la moderna medicina. No cal dubtar que l'èsser les per la Farmàcia Cusi a profit de la seua clientela, serà ben rebut per la mateixa y contribuirà a aixecar mes encara l'alt concepte que sempre ha meregut a tots els que la coneixen.